

سال انتشار	۱۴۰۳	شماره انتشار	۲۱	صفحات	۱-۲۰
------------	------	--------------	----	-------	------

نقش نهادهای بین المللی در مواجهه با جرائم مرتبط با خشونت بر پایه جنسیت ناشی از اقدامات داعش

خانم حمیرا احمدی، آقای دکتر عباد روحی، آقای دکتر فرید آزادبخت و آقای دکتر فرامرز امجدیان

دانشجوی دوره دکترا، گروه حقوق، واحد کرمانشاه، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمانشاه، ایران

استادیار حقوق بین الملل عمومی (نویسنده مسئول)، گروه حقوق، دانشگاه جیهان، سلیمانیه، کردستان، عراق

استادیار، گروه حقوق، واحد کرمانشاه، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمانشاه، ایران

استادیار، گروه حقوق، واحد کرمانشاه، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمانشاه، ایران

چکیده

خشونت عمری به دیرینگی تاریخ دارد، و نگاهی به تاریخچه ی تجاوز جنسی در جنگ نشان می دهد که خشونت بر پایه ی جنسیت در جنگ به اندازه ی خود جنگ پیشینه دارد. خشونت بر پایه جنسیت در سده های قبل از میلاد و در تمدن یونانی به عنوان رفتاری مورد قبول اجتماع در قواعد جنگ و خصامه در نظر گرفته شده بود. هتک حرمت افراد، بدترین پیامد جنگ به شمار می رود که آثار روانی جسمانی و داغ اجتماعی آن، تا پایان عمر با آنان باقی می ماند. در طول تاریخ از میان افراد درگیر در جنگ یا حتی آنان که در خصامه حضور نداشته اند، این زنان بوده اند که همواره جزئی قربانیان خشونت جنسی سربازان قرار داشته اند. این امرگاهی به صورت اتفاقی و موردی، هنگام اشغال نظامی توسط سربازان، در مورد اهالی منطقه اشغالی یا درباره اسیران زن صورت گرفته است و گاهی به صورت نظام مند و به عنوان یک ابزار و روش جنگی و به منظور پاکسازی قومی و تغییر نسل صورت پذیرفته است. خشونت علیه زنان اصطلاحی تخصصی است که مانند جنایت بر پایه بیزاری، برای توصیف کلی اعمال خشونت آمیز علیه زنان به کار می رود. این شکل از خشونت علیه گروه خاصی از مردم اعمال می شود و جنسیت قربانی، پایه اصلی خشونت است. مجمع عمومی سازمان ملل متحد خشونت علیه زنان را «هرگونه عمل خشونت آمیز بر پایه جنسیت که بتواند منجر به آسیب فیزیکی (بدنی)، جنسی یا روانی زنان بشود» تعریف کرده که شامل «تهدید، اعمال اجبار، یا سلب مستبدانه آزادی (چه در اجتماع و چه در زندگی شخصی)» (می شود). اعلامیه رفع خشونت علیه زنان در سال ۱۹۹۳ بیان می کند که این خشونت ممکن است توسط افرادی از همان جنس، اشخاص عادی، اعضای خانواده ها و دولت ها اعمال شود. همچنین هرگونه رفتار خشن وابسته به جنسیت که موجب آسیب جسمی، جنسی، روحی و رنج زنان شود را خشونت علیه زن می گویند. این خشونت می تواند با تهدید، اجبار یا سلب اختیار و آزادی، به صورت پنهان یا آشکار انجام شود.

واژگان کلیدی: خشونت بر پایه جنسیت؛ داعش؛ خصامات مسلحانه؛ نهادهای بین المللی

طبقه بندی JEL: فقه - حقوق - جزا و جرم شناسی - حقوق بین الملل - حقوق خصوصی

The role of international institutions in dealing with crimes related to gender-based violence caused by the actions of ISIS

Ms. Humira Ahmadi, Dr. Ebad Rohi, Dr. Farid Azadbakht, and Dr. Faramarz Amjadian

Abstract

Violence has a long history, and a look at the history of sexual assault in war shows that gender-based violence in war has as much history as war itself. Violence based on gender in centuries BC and in Greek civilization was considered as a behavior accepted by the society in the rules of war and conflict. Desecration of people is considered the worst consequence of war, whose physical and psychological effects remain with them for the rest of their lives. Throughout history, among the people involved in war or those who were not present in the conflict, there have been women who have always been part of the victims of sexual violence by soldiers.

Sometimes it has been done randomly and occasionally, during the military occupation by soldiers, in the cases of women prisoners of the occupied area, and sometimes it has been done systematically and as a means of war and for the purpose of ethnic cleansing and generational change.

Violence against women is a specialized term that, like hate crime, is used to describe generally violent acts against women. This form of violence is applied against a specific group of people and the gender of the victim is the main basis of the violence. The United Nations General Assembly has defined violence against women as "any act of violence based on gender that can lead to physical (physical), sexual or psychological harm to women", which includes "threats, coercion, or arbitrary deprivation of freedom (both in society and in personal life)". The ۱۹۹۳ Declaration on the Elimination of Violence against Women states that this violence may be perpetrated by individuals of the same sex, ordinary individuals, family members, and governments. Also, any violent behavior related to gender that causes physical, sexual, mental harm and suffering to women is called violence against women. This violence can be done by threats, coercion, or deprivation of authority and freedom, in a hidden or open way.

Keywords: Violence based on gender, ISIS, armed conflicts, international organizations

متن مقاله

جنسی، تجاوز، شکنجه و نسل کشی از سوی نیروهای داعش، در این چهارچوب می‌گنجد. در چهارچوب مفاد مقرر در ماده ۷ اساسنامه، گروه داعش مرتکب جنایت علیه بشریت و براساس ماده ۸، مرتکب جنایت جنگی شده است. بی شک عملیات داعش عواقب بسیار وخیمی برای غیرنظامیان و جامعه بین المللی دارد، زیرا علاوه بر مغایرت با اصل حاکمیت بر اردولت ها و منع تهدید یا توسل به زور مذکور در ماده منشور، موجب وارد آمدن خسار فیزیکی و روحی روانی شدید می‌شود، به گونه ای که امکان دارد کل منطقه هدف عملیات تروریستی رابه سبب آثار روانی پایدار این حملات تحت شعاع قرار دهد. از این روشیوه های پیشگیری و مقابله با داعش از منظر حقوق بین الملل اهمیت بسزایی دارد. از منظر حقوق بین الملل اقدامات داعش از مصادیق جنایات جنگی و جنایات علیه بشریت تلقی می‌گردد. در ۱۳ مارس ۲۰۱۵ دفتر کمیساریای عالی حقوق بشر سازمان ملل متحد گزارشی منتشر نمود و در آن به جزئیات اتهامات قابل اقامه در مورد اعضای سازمان تروریستی داعش اشاره کرد: جنایات علیه بشریت، جنایت جنگی علیه جمعیت غیر نظامی، و نسل کشی از طریق قتل های هدفمند، جراحات جسمی جدی و کوچ اجباری برخی اقلیت ها از نمونه های این اتهامات هستند. همان)

در پژوهش پیش رو به این سوال اصلی می‌پردازیم که داعش چه اقدامات خشونت باری بر پایه ی جنسیت مرتکب شده است؟ و آیا خشونت های صورت گرفته مصداق نسل زدایی است؟ و در همین راستا به سولاتی چون این که نهادهای بین المللی چه اقداماتی در تعقیب و مجازات گروه تروریستی داعش، با استفاده از رویه دادگاه های سابق انجام داده اند؟

هتک حرمت افراد، بدتری پیامد جنگ برای آنان به شمار می رود که آثار روانی، جسمانی و داغ اجتماعی آن تا پایان عمر با آنان باقی می ماند. در طول تاریخ، از میان افراد درگیر در جنگ یا حتی آنان که در صحنه ی مخاصمه حضور نداشته اند، این زنان بوده اند که همواره جزئی قربانیان خشونت جنسی سربازان قرار گرفته اند. این امرگاهی به صورت اتفاقی و موردی هنگام اشغال نظامی توسط سربازان در مورد اهالی منطقه اشغالی یا درباره ی اسیران زن صورت گرفته است و گاهی به صورت نظام مند و به عنوان یک ابزار و روش جنگی و به منظور پاکسازی قومی و تغییر نسل صورت پذیرفته است). نادراخگری بناب، جرم انگاری خشونت جنسی (در اساسنامه دیوان کیفری بین المللی

امروزه نقض آشکار حقوق بشر، آن هم به شکل نقض و تخلف شدید و خشونت آمیز از حقوق اساسی بشری، جنایت ضد بشری و تهدید علیه صلح و امنیت بشری به شمار می آید. این جنایات اقداماتی خشونت آمیز هستند که متضمن نقض یا سلب حقوق اساسی افراد انسانی است... گروه موسوم به دولت اسلامی عراق و شام (داعش) گروه تروریستی مسلح باندیشه و شیوه سلفی جهادی است که از منظر گرایش های عقیدتی و فکری و نیز چهارچوب های رفتاری، رویکردی یکسانی بالقاعده دارد و اعضای آن تشکیل خلافت اسلامی و اجرای شریعت در عراق و سوریه را هدف غایی قلمداد کرده اند). مشروعیت ایجاد دادگاه توسط نیروهای ائتلاف ضد داعش در سوریه... صفر صبح. سید قاسم (... زمانی

جنایات ارتكابی داعش به وضوح در مواد ۵ تا ۹ اساسنامه رم پیش بینی شده است. اقدامات داعش در شمول اعمال مجرمانه موضوع ماده ۵ اساسنامه دیوان قرار می گیرد: جنایاتی همچون اعدام های دسته جمعی، سوء استفاده

الف (خشونت جنسی

اصطلاح «خشونت جنسی» در اکثر موارد به جرایم گوناگونی از جمله فحش‌های اجباری، تجاوز جنسی و بارداری اجباری اشاره می‌نماید. که عوامل بسیاری در ایجاد انگیزه برای انجام آنها مؤثرند بطوریکه که در دادگاه‌های بین‌المللی کیفری برای یوگسلاوی و رواندا تأکید شده است و گزارشگر ویژه سازمان ملل در موضوع منع شکنجه، خشونت جنسی را از اشکال شکنجه فیزیکی به شمار می‌آورد. امروزه اعمال خشونت جنسی مصادیق، اشکال و ابعاد گوناگونی پیدا کرده است. از جمله مهمترین آن بارداری اجباری، بردگی جنسی، عقیم‌سازی اجباری، تجاوز و عنف، و فحش‌های اجباری است که خفت و خواری، تحقیر، و صدمات جدی روحی و جسمی را به همراه دارد (لسانی، ۱۳۹۴، ۳۲).

خشونت جنسی مصداق بارز نابرابری جنسیتی است. خشونت جنسی علیه زنان در مخاصمات مسلحانه، نه تنها یک سلاح جنگی، بلکه ابزار قدرت و اعمال کنترل بر زنان، به عنوان بخش بزرگی از جمعیت غیر نظامی است. بنظر می‌رسد مقابله با خشونت و پایان دادن به خشونت علیه زنان نیز یک آرزوی دست نیافتنی باشد و لازمه آن تعهد دولت‌ها به مقابله با خشونت جنسی و حمایت از قربانیان خشونت جنسی و نیز همکاری و مشارکت نهادهای مدنی بطور جدی خواهد بود. نقد، سازوکارهای حمایت از زنان در برابر خشونت جنسی حین مخاصمه، مستلزم توجه به اقدامات پیشگیرانه در چارچوب نهادهای دولتی و مدنی قواعد حمایتی موجود در حقوق بشردوستانه بین‌المللی و عملکرد محاکم کیفری بین‌المللی در رسیدگی به جرایم جنسی علیه زنان می‌باشد. در حقیقت هدف نهایی خشونت جنسی در مخاصمات ایجاد نفرت و ترس در میان غیرنظامیان و از بین بردن ثبات مناسبات زندگی است. به بیان دیگر، تجاوزهای جنسی در جنگها و مخاصمات، تاکتیکی

وحشیانه جنگی است با این هدف که زندگی مسالمت آمیز ملیتهای مختلف و گروههای انسانی ساکن یک منطقه را در طولانی مدت با بی ثباتی و ازهم پاشیدگی مواجه نماید. خشونت جنسی علیه هزاران نفر در "سراسر دنیا واقعتی بسیار تلخ است. این نوع خشونت در تاریخ، غالباً به عنوان تاکتیکی جنگی وحشیانه برای تخریب شرافت ملی و غرور انسان‌ها به کار رفته است که نه تنها فرد بزه دیده، بلکه تمامی جامعه انسانی را تحت تأثیر قرار خواهد و موجبات تخریب فرهنگ و هویت آنها را فراهم می‌آورد. در طول تاریخ خشونت جنسی، در میان آرای محاکم بین‌المللی کیفری و همچنین عهدنامه‌های بین‌المللی مربوط به مخاصمات مسلحانه و در دادگاههای کیفری یوگسلاوی سابق و رواندا دارای عناوین مجرمانه متعددی بوده و به عنوان جنایت بین‌المللی قلمداد شده است. بنابراین پیامدهای اجتماعی خشونت جنگی بعدی گسترده دارد و با پایان جنگها و در شرایط بعد از آن این خشونتها به خودی خود پایان نخواهد یافت و آثار و پیامدهای روانی آن در جامعه ادامه خواهد داشت). (ارجنه، ۱۳۹۷، ۸).

خشونت علیه زنان و دختران یکی از شدیدترین مصادیق نابرابری جنسیتی است که غالباً به عنوان نقض حقوق بشر محسوب می‌شود. این مسأله در سطح جهانی و به طور خاص در کشورهای توسعه نیافته وجود دارد و عواقب منفی گسترده‌ای را نه تنها برای قربانیان مستقیم آن، بلکه برای فرزندان، اعضاء خانواده و جوامع ایجاد می‌کند (شیخ بهایی، ۱۴۰۰، ۱۷).

ب (مخاصمات مسلحانه

جنگ از نظر حقوقی، یکی از شیوه‌های اعمال قدرت و توسل به زور در مناسبات بین‌المللی و اقدام مسلحانه‌ای است که در چارچوب روابط

در جنگ، اینگرشلزباک، ۹۳. تجاوز در جنگ جهانی اول توسط مورخ
ثبت **Arnold joseph toynbee** برجسته بریتانیایی
شددرد و جلد کوچک که در سال ۱۹۱۷ منتشر شد. یکی «ماه های اولیه جنگ
در بلژیک» (و دیگری) «یک ثانیه به جنگ در فرانسه» و هر دو کتاب خلاصه ای
د **Brown Miller Susan. Against our** از جنایات ارتش آلمان بود
Will. ۴۲)

در جنگ جهانی دوم تجاوز جنسی نیروهای آلمانی بخشی از مجموعه
حملات آلمان محسوب می شد آنها با تاخت و تاز به
روستاها و شهرها، مردان و زنان سرزمین های اشغالی را از هم جدا کرده
و زنان را مورد تجاوز جنسی قرار دادند (همان، ۵۰). مورخ بزرگ
در کتاب (برلین: سقوط ۱۹۴۵) (اسنادی قابل توجهی درباره **Beevor**
تجاوز جنسی سربازان روسی در برلین در روزهای پایانی جنگ
منتشر کرد و در کتابش تخمین می زند که سربازان روسی به دو میلیون زن
آلمانی تجاوز کردند که نیمی از آنها نیز مورد تجاوز گروهی قرار گرفتند

اما مستندترین خشونت جنسی در جنگ جهانی دوم تجاوز جنسی نانکینگ
هاست. این اصطلاح به اشغال شهر نانکینگ چین توسط سربازان ژاپنی
در دسامبر ۱۹۳۷ و وحشیگری آنها اشاره دارد. وود (۲۰۰۶: ۳۱۱) تخمین می
زند که در این حمله که چند هفته طول کشید، بین ۸ تا ۳۲ درصد زنان
یعنی (۲۰۰۰ تا ۸۰۰۰۰ زن) مورد تجاوز قرار گرفته و اعدام
شدند... در جنگ استقلال بنگلادش (پاکستان شرقی
سابق) در سال ۱۹۷۱ که نه ماه طول کشید بین (۲۰۰۰ تا ۴۰۰۰۰۰ زن) که
اکثر آلمان بودند مورد تجاوز قرار گرفتند. روانشناسی سیاسی
(تجاوز جنسی در جنگ، اینگرشلزباک ۹۶-۱۰۰)

همچنین، از زمان جنگ های بوسنی و هرزگوین که علت عمده شروع
جنگ، اختلاف مذهبی بوده، یادروانداکه وقوع جنگ بنا بر اختلاف نژادی

میان کشورها صورت می گیرد و هدف از آن، تحمیل یک بینش سیاسی
خاص در حقوق بین الملل است. قاعده تحریم جنگ در زمره قواعد بین
المللی است که متاسفانه نتوانسته قابلیت اجرایی چندانی داشته باشد. این
امر موجب گردید تا جنگ به مثابه یک واقعه تاریخی در حقوق مدنظر
قرار گیرد. به عبارت دیگر، کشورها به دلیل شکست در اجرای کامل و
موثر قاعده عدم توسل به زور، تمامی تلاش و توان خود را در جهت
تهیه و تدوین قواعد حقوقی ناظر بر جنگ ها به کار برده اند در اینجا است
که حقوق جنگ یا حقوق مخاصمات مسلحانه معنی و مفهوم واقعی خود
را می یابد (ضیایی بیگدلی، ۱۳۹۰، ۴۸۳)

بنابراین، مجموعه قواعد حاکم بر آغاز و پایان جنگ، توسل به زور
اقدامات مقابله به مثل مسلحانه، تعیین عرصه مخاصمات، استفاده از
وسایل و شیوه ها و سلاحها، اشغال نظامی، غنایم جنگی، حقوق بی
طرفی و حقوق بشردوستانه را می توان حقوق مخاصمات مسلحانه نامید
(ضیایی بیگدلی، ۱۳۸۱، ۲). در کل واژه ی عام مخاصمات مسلحانه
درگیری میان گروههای زیر را شامل می شود: الف (بین دو یا چند
دولت؛ ب (بین یک دولت و نهادی غیر از دولت؛ ج (بین دولت و گروه
مخالف دولت؛ د (میان دو گروه قومی در درون یک کشور

پیشینه خشونت بر پایه جنسیت در مخاصمات ۲-
جنگ و تجاوز جنسی در جنگ مفاهیمی هستند که قویاً
از نظر تاریخی، اسطوره ای و فرهنگی با هم در ارتباطند جنگ صحنه ای
است که غارت و تجاوز جنسی دوروی یک سکه اند... هر چند اسناد
پژوهشی زیادی مبنی بر کارکرد تجاوز جنسی در جنگ های قبل از جنگ
جهانی دوم وجود ندارد اما این امر حاکی از عدم وجود آن
نیست (روانشناسی سیاسی تجاوز جنسی

بود که گلوله باران‌های بی‌امان ارتش رادوان کاراجیچ به سمت ساریوو، آزار و اذیت گروه‌های اقلیت در شمال بوسنی برای اجبار آنان به فرار از محل زندگی خود و استفاده از زندانیان برای انجام کارهای خطرناک در خط مقدم همه از شواهدی هستند که نشان می‌دهند یک نسل‌کشی در حال وقوع است. کنگره ایالات متحده آمریکا در سال ۲۰۰۵ در بیانیه‌ای اعلام کرد که «سیاست‌های پرخاش‌گرانه و پاکسازی قومی صربستان را می‌توان یک نسل‌کشی خواند».

بنابر گزارش‌های گوتمن، خبرنگار نیوزدی (اوایل ژوئن ۱۹۹۲) (از اردوگاه‌های تجاوز جنسی که نوعی اردوگاه کار اجباری محسوب می‌شدند افشاگری شد). اینگرشلزباک، ۱۱۹)

برای نخستین بار در تاریخ حقوق قضایی دادگاه بین‌المللی کیفری «یوگسلاوی سابق اعلام کرد که «تجاوز سیستماتیک» و «بردگی جنسی در زمان جنگ از موارد جنایت علیه بشریت بوده است. تجاوزهای جمعی بیشتر در شرق بوسنی اتفاق افتاده است» (از جمله در جریان کشتارهای فوچا و کشتارهای ویشه‌گراد. (زنان و دختران در بازداشتگاه‌های مختلف در شرایط غیرقابل تحمل و غیربهداشتی نگه‌داشته می‌شدند و به اشکال مختلف با آنان بدرفتاری می‌شد. چندین اردوگاه تجاوز در فوچا وجود داشت). «خانه کارامان» یکی از مشهورترین این اردوگاه‌ها بود. دادگاه بین‌المللی کیفری یوگسلاوی سابق در سال ۱۹۹۳ و برای محاکمه جنایتکاران جنگی در جریان جنگ در یوگسلاوی سابق تشکیل شد. این دادگاه در لاهه واقع شده است. تا اوایل سال ۲۰۰۸، ۴۵ صرب، ۱۲ کروات و ۴ بوسنیایی به اتهام ارتکاب به جنایت جنگی در جریان جنگ‌های بالکان در دهه ۱۹۹۰ محاکمه شدند. صرب‌ها و کروات‌ها به جنایت جنگی سیستماتیک متهم شدند. بیشتر رهبران صرب بوسنی در زمان جنگ نظیر بیلینا پلاوشیچ، مومچیلو کرایشناک، رادوسلاو برجانین

بوده است، تا جنگ‌های کنونی در منطقه خاورمیانه که ایدئولوژی مدهبی نقش بسیار پررنگی در ساختار سیاسی دولت‌ها و بروز جنگ‌ها دارد و گروه‌های متخاصم به خوبی از این ایدئولوژی‌ها و جایگاه زن در آنها آگاه هستند، همواره اعمال خشونت جنسی علیه زنان، به عنوان دولت طرف مخاصمه موفق بوده است). نقد ساز و کارهای حمایت از زنان قربانی (خشونت جنسی در مخاصمات مسلحانه، فاطمه یآوری، ۳۵)

الف (بوسنی هرزگوین ۱۹۹۶-۱۹۹۲)

مرگبارترین درگیری‌های اروپا از زمان جنگ جهانی دوم در سرزمین‌های یوگسلاوی سابق رخ داد. پس از تجزیه‌ی کرواسی و اسلوونی در سال ۱۹۹۱ و بوسنی و هرزگوین در سال ۱۹۹۲، اروپا شاهد وحشیگری‌هایی پایان یافته (Holocaust) بود که بسیاری تصور می‌کردند با هولوکاست است. تعداد دقیق مجروحان، پناهندگان و آوارگان داخلی هرگز معلوم نشد، اما آنچه که با هدف پاکسازی قومی، صورت گرفت، زخم‌ها و صدمات زیادی را بر جای گذاشته که التیام آن نسل‌ها طول خواهد کشید و خشونت جنسی بخش جدایی‌ناپذیر این پاکسازی قومی محسوب می‌شد). اینگرشلزباک، ۱۱۸) (سازمان عفوبین المللی ۱۹۹۳) (جامعه اروپا در فوریه ۱۹۹۳ با ارائه گزارش خود به وزیر امور خارجه اروپا) (و هم‌زمان به شورای امنیت سازمان ملل متحد) تعداد زنان مورد تجاوز را بین ۱۰۰۰۰ تا ۶۰۰۰۰ نفر تخمین (USNC، ۱۹۹۳) زد و بعداً تعداد قطعی ۲۰۰۰۰ نفر اعلام کرد. اما گروه هماهنگی سازمان زنان بوسنی و هرزگوین ادعا می‌کردند این رقم ۵۰۰۰۰ نفر است). همان) دیوان بین‌المللی دادگستری در ۲۶ فوریه ۲۰۰۷ مسئولیت مستقیم نسل‌کشی در صربستان را با نیروهای صرب بوسنی دانست. همچنین در پیامی که پتر گالبرایت، سفیر ایالات متحده در کرواسی در ۸ فوریه به کاخ سفید فرستاد، خبر از وقوع نسل‌کشی داد. در این پیام آمده ۱۹۹۴

ح (دارفور، سودان ۲۰۰۳

«از ژوئیه ۲۰۰۳ نیروهای نظامی دولت سودان و شبه نظامیان» جانجاوید در پاسخ به حملات شورشیان دارفور، منطقه ای در غرب سودان و مرز چاد، اقدامات متعددی را علیه غیرنظامیان به علت حمایت آنها از گروههای شورشی، اتخاذ نمودند. در جریان این اقدامات، غیرنظامیان، هدف خشونتهای متعددی شامل قتل، اعدامهای خودسرانه، شکنجه، تجاوز به عنف و هتک ناموس، تخریب و غارت اموال و... قرار گرفتند. بنا به گزارش منابع مختلف، تجاوز به عنف به صورت گسترده و همراه با دیگر اشکال فاحش خشونت در هر سه ایالت دارفور ارتکاب یافته است. بر این اساس تجاوزات معمولاً بیش از یک بار و توسط بیش از یک نفر و همراه با دیگر اعمال خشونت آمیز (شلاق و ضرب و شتم) ارتکاب یافته است که هتک ناموس در معرض عام و برده خطاب کردن زنان از جمله موارد گزارش شده میباشد. در یک بررسی کلی تمامی موارد ارتكابی را می توان در سه دسته جای داد. تجاوزات جمعی

و دوشکو تادیج به اتهام جنایت جنگی و پاکسازی قومی محاکمه و محکوم شدند. دادگاه رادوان کاراجیج و راتکو ملادیج هم چنان در جریان است. آنها در ارتباط با محاصره سارایوو و کشتار سربرنیتسا متهم شده اند. رئیس جمهور اسلوبودان میلوشویچ نیز در ارتباط با موارد مربوط به جنایات جنگی در بوسنی، نقض کنوانسیون ژنو، جنایت علیه بشریت و نسل کشی به دادگاه برده شد اما پیش از اتمام محاکمه و در سال ۲۰۰۶ (Dutton, Donald G, ۲۰۰۷, ۳۰۷). درگذشت

ب (رواندا ۱۹۹۴

اواسط جنگ بوسنی بود که این فاجعه ی انسانی در رواندا یکی از کوچکترین کشورهای آفریقا رخ داد. گزارش گرویزه رواندا، رنه دگنی - سگوی در اولین گزارش خود به کمیسیون حقوق بشر سازمان ملل متحد در ژانویه ۱۹۹۶ چنین نتیجه گیری کرده است: احتمالاً ۲۵۰۰۰۰ تا ۵۰۰۰۰۰ زن و دختر مورد تجاوز و خشونت جنسی قرار گرفته اند). اینگرشلزباک. ۱۲۳)

در رواندا، خشونت های جنسی به عنوان نوعی استراتژی در راستای نابودی یک گروه نژادی استفاده شده است. در گذشته جامعه بین المللی توجه لازم را به جرائم علیه زنان به ویژه تبعیض جنسیتی و خشونت علیه آنان مبذول نمی داشت. بخشی از این بی توجهی شاید ناشی از آن باشد که حقوق بشردوستانه بین المللی، معمولاً خشونت های جنسی را جرمی علیه حیثیت و شرافت زن و نه خشونت جسمی علیه وی دانسته و برای آن اهمیتی کمتر از جرائمی چون شکنجه قائل می شده است (بیگی و آشنا، ۱۳۹۸: ۱۱۷). تصویب اسنادی چون کنوانسیونهای چهارگانه ژنو ۱۹۴۹ از یک سو به ارائه یک سری

تنبیه اعمال خشونت جنسی را داشته و ملزم بوده است که کمکه‌های پزشکی را برای قربانیان فراهم نموده و به نحو مؤثری دسترسی آنها به شیوه‌های جبران خسارت را فراهم آورد. لیکن عدم پابندی دولت به تعهدات فوق سبب وخامت اوضاع و محرکی برای ارتکاب گسترده جنایات گردیده است؛ به گونه‌ای که ارتکاب مصادیق متعددی از جنایات علیه بشریت در جریان مخاصمه دارفور محرز می‌نماید (باباخانی، ۱۳۸۷، ۱۴۱).

د (عراق و سوریه ۲۰۱۴)

در ژوئن ۲۰۱۴ داعش شمال عراق را درنوردید. داعش جامعه‌ی ایزدیان را به طور خاص هدف قرارداد و قصد خود را برای نابودی آنها به طور کلی یا جزئی نشان داد. از ۳ اوت ۲۰۱۴ تا اوت ۲۰۱۶ منابع تخمین زدند که بین ۲۰۰۰ تا ۵۵۰۰ نفر از جامعه‌ی ایزدی کشته شدند. براساس گزارش وزارت اوقاف و امور مذهبی دفتر امور ایزدی ها از بین ۳ اوت تا جولای ۲۰۱۷ تقریباً ۶۴۱۷ نفر از جامعه ایزدی توسط داعش ربوده شده‌اند. (۲۲ august ۲۰۱۷). human right every day for Iraqis. اند در سال ۲۰۱۴ نیروهای داعش منطقه سنجان در عراق را به تصرف خود درآوردند متعاقب این رویداد مردان ایزدی کشته زنان و دختران ایزدی به اسارت گرفته شدند و به استان نینوا در عراق ورقه در سوریه منتقل شدند. آنها در آنجا در بازار برده فروشان عرضه شدند و بارها مورد تجاوز قرار گرفتند. خشونت جنسی علیه زنان ایزدی به مثابه نسل (زدایی باتکیه... دکتر علی خالقی. محمد رضا برزگر

برخلاف بسیاری از فجایع بشری تاریخ معاصر که روند دادخواهی و رسیدگی قضایی به آنها سالها بعد صورت گرفته زمینه‌های تحقیق و رسیدگی به کشتار ایزدیان به فاصله‌ی اندکی از وقوع با معرفی آن به

و گروهی در جریان حملات، ربودن دختران و زنان، حبس و هتک ناموس به عنف، هتک ناموس به عنف به هنگام خروج از چادرها برای جمع آوری آب یا هیزم براساس گزارشهای ارائه شده توسط سازمانهای غیردولتی، تجاوز به عنف، سوءاستفاده جنسی، و هتک ناموس همچنان در دارفور ادامه دارد. نهادهای بشردوستانه گزارش کرده اند که حدود شصت تا هفتاد درصد زنانی که چادرها را به منظور جمع آوری هیزم ترک کرده اند قربانی تجاوز و خشونتهای جنسی شده اند. علیرغم اینکه دولت سودان کوشیده است تا با ایجاد مکانیسم هایی پاسخگوی قربانیان اینگونه خشونتها باشد، لیکن سازمانهای غیردولتی همچنان از وجود جو ترس و وحشت میان قربانیان خبر می دهند که این امر سبب ادامه تجاوزات و عدم تمایل به ثبت شکایات شده است. شواهد سازمان عفو بین الملل نیز حکایت از آن دارد که تجاوز به عنف و دیگر اشکال خشونت جنسی یکی از ابزارهای جنگ به منظور تحقیر، تنبیه، کنترل، ترویج ترس و جا به جایی زنان و خانواده و دیگر اشکال خشونت جنسی توسط نیروهای جانچاوید و سربازان دولتی در دارفور می باشد که به عنوان بخشی از یک عملیات گسترده و سیستماتیک در زمره جنایات علیه بشریت تلقی می شود و آگاهی مرتکبان از اینکه اعمال آنها بخشی از یک حمله گسترده و سیستماتیک علیه غیرنظامیان بوده، وجود مصونیت متهمان را تأیید می کند. لذا جرایم مذکور به عنوان هتک ناموس و تجاوز به عنف و بعضاً بردگی جنسی از مصادیق جنایات علیه بشریت میباشند و در این مورد نیز عنصر تبعیض آمیز بودن در ارتکاب جرم مشهود می باشد چراکه هدف اصلی جرایم سه قبیله آفریقایی بودند که این مسئله مؤید جرم تعقیب و آزار می باشد. بنابراین دولت سودان در راستای اجرای قواعد داخلی خود و همچنین استانداردهای حقوق بین الملل به ویژه حقوق بین الملل بشر، وظیفه پیشگیری و تحقیق و

همه دولتها در پاسداری و عمل به آن نفع مشترکی دارند، پس وظیفه هر یک از دولتهاست که بر مسئولان و مباشران چنین جنایاتی صلاحیت کیفری خود را اعمال کنند و با اتخاذ چنین تصمیمی احترام دائم به اجرای عدالت بین المللی نسبت به ناقضان مقررات و ارزشهای بنیادین جامعه بین المللی را تضمین کنند (ساعدی، ۱۳۹۸، ۳۶۱).

سازمان های بین المللی و توجه به خشونت علیه زنان در -۳
درگیریهای مسلحانه

در نظام حقوق بین الملل بشر، برابری یا منع تبعیض به منزله ی یکی از اصول بنیادین مطرح است؛ برای نمونه، اعلامیه ی جهانی حقوق بشر در ماده ی ۱۶ به برابری زن و مرد در موضوع ازدواج می پردازد و در ماده ی ۲ بهره مندی هر فرد از حقوق بدون تبعیض به خاطر جنسیت یا عوامل دیگر بیان شده است. میثاق حقوق مدنی و سیاسی نیز در ماده ی ۳ به بهره مندی برابر جنسیت ها از تمام حقوقی که این میثاق را در بر می گیرد، تصریح میکند و در بند ۵ ماده ی ۶ از زنان باردار در برابر حکم اعدام حمایت می کند. در کل می توان گفت، بیشتر قواعد مرتبط با حمایت از زنان در حقوق بین الملل، برای کاهش و ممنوعیت اشکال مختلف تبعیضات جنسی علیه زنان وضع شده است. مجمع عمومی سازمان ملل در سال ۱۹۷۴ نیز اعلامیه ای با عنوان «حمایت از زنان و کودکان در شرایط اضطراری و مناقشه ی مسلحانه» (را اعلام کرد و خواهان رعایت کامل آن از سوی تمام کشورهای عضو شد. این اعلامیه به شرایط جنگی اختصاص داشت، ولی به مسئله ی خشونت جنسی و تجاوزهایی که یک نوع سلاح جنگی در درگیریهای مسلحانه انجام می شود، اشاره ی فاحشی نشده است. نخستین بار، در ماده ی ۴۷ قانون لیبر، قواعد مربوط به مجازات افراد مرتکب تجاوز به عنف به ساکنین

عنوان) نسل زدایی (ازسوی سازمان ملل متحد فراهم شد. در ماه ژوئن سال ۲۰۱۶ کمیسیون تحقیق سازمان ملل متحد با اعلام اینکه داعش علیه ایزدی های عراق و سوریه مرتکب نسل زدایی شده در گزارشی اعلام کرد که داعش باهدف نابودی این اقلیت مذهبی به فجیعترین جنایات از جمله کشتار شکنجه و بردگی جنسی دست زده است. یکی از پژوهشگران کمیسیون تحقیق سازمان ملل اعلام کرد... که به مرور متوجه شدیم که داعش مردان ایزدی را قتل عام می کند اطفال را از خانواده هاجدا کرده و کودکان پسر را بعد از تغییر دین به جنگ می برد به زنان تجاوز می کند و بعد از انتقال سیستماتیک انها به سوریه به عنوان برده جنسی در معرض خرید و فروش می گذارد. پژوهشگر سازمان ملل متحد همچنین اظهار داشت که پس از یکسال تحقیق از حلب و حسکه در سوریه پژوهش را تا مناطقی در عراق ادامه دادیم متوجه شدیم که داعش یک نظام مشخص تجاوز جنسی و برده داری تاسیس کرده است. عناصر این گروه برای خرید و فروش زنان ایزدی از قوانین و دیوانسالاری سازمان یافته ای پیروی می کنند اسامی زنان ثبت میشود و آنها موجودیت قانونی می یابند). همان)

داعش بر ابتن بر حقوق بین الملل بشر دوستانه و حقوق بین الملل کیفری، نشان می دهد نقض مقررات اساسی حقوق بین الملل توسط داعش آنچنان مسلم، غیر قابل مناقشه و در ابعاد بسیار گسترده و غیر انسانی است که ضرورت مسئولیت و پاسخگویی مرتکبان آن در محضر عدالت را دوچندان می کند. مقابله با بی کیفری از اصول اساسی حقوق بین الملل کیفری است. در مقدمه اساسنامه دیوان کیفری بین المللی تأکید می شود که ارتکاب اعمالی که آستانه لازم را جهت تعقیب در چارچوب جدیدترین جنایات مایه نگرانی جامعه بین الملل فراهم آورد، نباید بدون مجازات باقی بماند. مرتکبان چنین جنایاتی ناقضان مقرراتی هستند که

نهادهای مدافع حقوق بشر و گروههای حمایت از زنان به سازمان ملل متحد به تصویب قطعنامه های این سازمان و واکنش شدیدتری برای مقابله با این مسئله منجر شد. شورای امنیت نیز در سال ۱۹۹۶ چندین قطعنامه را تصویب کرد. پس از طرح نظرات متفاوت و البته اکثراً مخالف درباره ی افزایش قدرت شورای امنیت و قواعد بحث برانگیزی مانند، دخالت بشردوستانه و اقدام برای تقویت دموکراسی کشورها، در نهایت یک توافق عمومی و واحد در نشست عمومی سال ۲۰۰۵ در مورد وظیفه ی این شورا انجام و برگزار شد و کشورها درباره ی اتخاذ یک اقدام به موقع و قاطع جمعی از طریق شورای امنیت و با توسل به فصل هفتم منشور ملل متحد در برابر کشتار جمعی، جنایات جنگی، پاکسازی قومیتی و جنایات علیه بشریت توافق کردند.

الف (کنوانسیونهای بین المللی

اعمال کنندگان خشونت در خلال مخاصمات، اغلب بر این باورند که خشونت به عنوان عکس العمل اجتناب ناپذیر در جنگ، در چرخه مصونیت از مجازات قرار می گیرد و ممنوعیت جدی بر آن مترتب نیست؛ در نتیجه تجاوز و خشونت جنسی اغلب به عنوان ابزاری جنگی استفاده می شود. واقعیت آن است که ممنوعیت اعمال خشونت جنسی در خلال جنگ، در زمره قواعد اولیه حقوق بشردوستانه بین المللی تلقی می شود. از جمله برخی اسناد مهم در این رابطه عبارت است از: کد لیبیر که در سال ۱۸۶۳ به تصویب رسید و در ماده ۴۴ خود، اعمال هرگونه تجاوز به عنف را ممنوع اعلام و در ماده ۴۷ بیان کرد ...: همه جرایم از قبیل ... تجاوز به عنف ... قابل مجازات هستند «همچنین در ماده ... اعلامیه بروکسل آمده است»: شرافت و حقوق خانوادگی باید محترم ۳۸ باشد. «پس از این اسناد، کنوانسیونهای لاهه و مهمتر از همه کنوانسیون در مورد حقوق و عرفهای جنگ زمینی است. ماده ۴۶ کنوانسیون ۱۹۰۷

کشور متخاصم وضع شد. کنوانسیونهای ژنو در مورد حمایت از زنان ضعیف عمل کرده اند. در کنوانسیون ۱۹۲۹ ژنو تنها درباره ی رفتار متفاوت و مطابق با نیازهای اسرای جنگی زن اشاره شده است و در کنوانسیون ۱۹۴۹ ژنو و پروتکل الحاقی آن (۱۹۷۷) ماده ی خاص در ارتباط با زنان آورده شده است. متأسفانه در این کنوانسیونها اهمیت جرائم علیه زنان به حد کافی تبیین نشده است. در بند ۲ ماده ی ۲۷ چهارمین کنوانسیون آمده است «مخصوصاً زنان در برابر هرگونه حمله به شرف و حیثیتشان به طور خاص در برابر تجاوز جنسی، اجبار به فحشا یا هرگونه تجاوز بی شرمانه، باید حمایت شوند». درکل، بیشتر قواعد در کنوانسیونهای ژنو که مرتبط با زنان می باشند، به حمایت از کودکان پرداخته است. کنفرانس بین المللی حقوق بشر که در سال ۱۹۹۳ در وین برگزار شد، تخلف از حقوق بشر در شرایط درگیریهای مسلحانه را تخلف از قواعد اساسی حقوق بشر و حقوق بشردوستانه معرفی کرد. در ماه دسامبر همین سال مجمع عمومی سازمان ملل متحد اعلامیه ای را درباره ی از بین بردن خشونت علیه زنان صادر کرد. به رغم این تلاشها جامعه ی بین المللی هیچگاه به مقابله ی جدی با این موضوع نپرداخته است؛ برای مثال پروتکل انتخابی درخصوص قاچاق و فروش کودکان به فحشا و اداکردن کودکان و پورنوگرافی کودکان را خشونت جنسی معرفی می کند، اما در زمینه ی سوءاستفاده ی جنسی دختران در مبارزات مسلحانه قصور ورزیده است. موضوع تجاوز در زمان جنگ برای اولین بار در سال ۱۹۹۲، به جد بحث و بررسی شد. گزارشهای رسیده حاکی از تجاوز و آبستنی تحمیلی هزاران زن بود که حقوقشان را هردو طرف درگیر در سرزمینهای یوگسلاوی سابق نقض کرده بودند. شدت تجاوزهای جنسی در بوسنی و هرزگوین و شرق کنگو در اواخر دهه ی توجه خبرگزاریها و افکار عمومی را به خود جلب کرد و فشار ۹۰

تروریستی نقش داشته‌اند، همکاری و مشارکت نمایند و در این رابطه (P, 2170, 2014, S.C.R. 5) بر اهمیت همکاری منطقه‌ای تأکید می‌ورزد همچنین کلیه کشورهای عضو را به اتخاذ تدابیر ملی برای جلوگیری از روانه‌شدن جنگجویان تروریست خارجی به داعش، جبهه النصره و تمام دیگر افراد، گروهها و نهادهای وابسته به القاعده و به دست عدالت سپردن این جنگجویان براساس حقوق قابل اعمال بین‌المللی فرا می‌خواند و مجدداً تعهدات کشورهای عضو را برای ممانعت از حرکت تروریست‌ها یا گروههای تروریستی، براساس حقوق قابل اعمال بین‌المللی از جمله از طریق کنترل موثر مرزها در این مورد، از طریق تبادل سریع اطلاعات و افزایش همکاری میان نهادهای کاردان و توانا جهت ممانعت از ورود تروریست‌ها یا گروههای تروریستی به داخل سرزمین‌های خود یا خروج آنها از سرزمین‌هایشان، جلوگیری از تامین سلاح برای تروریست‌ها و تامین مالی که تروریست‌ها را حمایت کند یادآور می‌شود. شورای امنیت کلیه کشورهای عضو را ترغیب می‌نماید تا مراقب تمام کسانی که در داخل کشورهايشان در معرض خطر استخدام و پیوستن به داعش، جبهه النصره و تمام دیگر افراد، گروهها و نهادهای وابسته به القاعده و در معرض خطر افراط‌گرایی خشونت‌آمیز هستند باشند تا مانع از سفر آنها به سوریه و عراق به قصد حمایت یا جنگیدن برای داعش، جبهه‌النصره و تمام دیگر افراد، گروهها و نهادهای وابسته به القاعده گردند. شورا تصمیم خود را مبنی بر اینکه دولت‌ها باید مانع از تامین، فروش یا انتقال مستقیم یا غیرمستقیم تسلیحات و ابزارآلات، مربوطه از هر نوع از جمله اسلحه، تجهیزات و وسایل نقلیه نظامی تجهیزات شبه‌نظامی و قطعات یدکی برای تجهیزات فوق‌الذکر و مشاوره فنی و کمک و آموزش مربوط به فعالیت‌های نظامی از کشور خود یا توسط اتباع خود در دیگر کشورها یا با استفاده از هواپیما و کشتی‌های

خشونت جنسی را به عنوان «نقض شرافت خانوادگی» ممنوع اعلام ۱۹۰۷ کرده است. ضمن آنکه ماده ۱ ضمیمه اول به کنوانسیون لاهه، مصوب ژوئیه ۱۸۹۹ و ماده اول از پروتکل دوم الحاقی ۱۹۰۷ لاهه به طرفین متخاصم توصیه کرده که در انجام عملیات نظامی خود، منطبق با قواعد و عرفهای جنگی عمل کنند. به موجب این ماده، بسیاری از جنایات جنگی متعارف در آن زمان، از جمله تجاوز به عنف ممنوع شد (پیران، ۱۳۸۷، ۴۱۸).

در بخش سوم مقررات پروتکل دوم الحاقی به کنوانسیون ۱۹۰۷ لاهه نیز بیان شده است: «در طول دوران اشغال نظامی باید حیثیت خانوادگی محترم باشد». مواد مشترک ۱۲ در کنوانسیونهای اول و دوم و ماده ۱۴ در کنوانسیون سوم ژنو هم به گونه‌ای به ممنوعیت بیان شده در ماده ۳ کنوانسیون ۱۹۲۹ ژنو بازگشته اند؛ از جمله اینکه بیان می‌دارند با زنان باید با توجه به جنسیت آنها رفتار شود. نکته مهمتر آنکه در ماده ۳ مشترک در ۴ کنوانسیون ژنو که راجع به مخاصمات مسلحانه غیر بین‌المللی است، تصریح شده «...: اعمال زیر در هر زمان و مکان و به هر شکلی ممنوع است ... تجاوز به عنف، ... و کلیه رفتارهای ظالمانه و «...تحقیرآمیز»

ب (قطعنامه‌های شورای امنیت

شورای امنیت در قطعنامه ۲۱۷۰ که به طور مشخص در مورد داعش صادر کرده بود ضمن اینکه اقدامات داعش را محکوم می‌کند در بحث اجرایی نیز به مقابله با داعش می‌پردازد و از کلیه کشورها می‌خواهد تا بنابر تعهداتشان براساس قطعنامه ۱۳۷۳ (۲۰۰۱) (در یافتن و به عدالت سپردن افراد، گروهها و نهادهای وابسته به القاعده از جمله داعش و جبهه‌النصره که در ارتکاب، سازماندهی و حمایت مالی از اعمال

هماهنگ بین کشورهای منطقه تنها بخشی از راه حل مقابله با گروه‌های تروریستی تکفیری از جمله داعش است.

اخیرا شورای امنیت قطعنامه ۲۳۳۱ (۲۰۱۶) درمورد قاچاق و خشونت جنسی را تصویب کرد که در آن به جنایات ارتكابی توسط داعش توجه ویژه ای داشت. قطعنامه ۲۳۳۱ خواستار پاسخگویی و دسترسی بازماندگان به خدمات و پشتیبانی کافی از جمله برنامه های جبران خسارت است. همچنین خواستار افزایش اقدامات بین کشورها و نهادهای مربوطه سازمان ملل متحد از جمله به اشتراک گذاری اطلاعات و همکاری قضایی برای پیشگیری و مجازات چنین جنایاتی است.

خشونت جنسی در جنبش های افراطی گری مذهبی (داعش) - ۴-
خشونت جنسی، امری که در مخاصمات معمول است. زنان بخش قابل توجهی از آورگان سوری عراقی و... در اردوگاههای سایر کشورها تشکیل می دهند. بنابر گزارش کمیسیون تحقیق، در مخاصمه کشورهای قربانی افراطی گری مذهبی، خشونت جنسی بویژه در بازدیدهای خانه به خانه و نیز در داخل اردوگاهها ارتكاب یافته و اصلی ترین دغدغه حقوق بشری زنان این کشورها ناظر بر آزار جنسی و ازدواج مصلحتی است. بهر حال قضاوت و ارزیابی دقیق در مورد گستره این خشونت ها (و اینکه توسط چه کسانی ارتكاب می یابد تا حدودی دشوار است زنان از حمایت های کلی ماده ۳ مشترک و بند ۱ ماده ۴. (I.I.C.I, ۲۰۱۲). پروتکل الحاقی دوم بهره مند می شوند. بعلاوه طبق بند ۲ ماده ۴ پروتکل الحاقی دوم، هتک حرمت به شان انسانی و رفتارهای تحقیرآمیز، تجاوز به عنف، فحشای اجباری و هر نوع اهانت و تعرض بی شرمانه در هر زمان و هر مکان که باشد ممنوع بوده و ممنوع باقی خواهد ماند. حمایت از زنان در مقابل آسیب های ناشی از جنگ منحصر به موارد فوق نیست.

پرچم دار خود به داعش، جبهه النصره و تمام دیگر افراد، گروهها و نهادهای وابسته به القاعده گردند، اعلام می دارد و نیز از دولت‌ها می‌خواهد راههایی برای تقویت و سرعت بخشیدن به تبادل اطلاعات عملیاتی در رابطه با قاچاق اسلحه بیابند و هماهنگی بین فعالیت‌های ملی، نیمه منطقه‌ای، منطقه‌ای و بین‌المللی را افزایش بخشند. شورای امنیت بر قطعنامه ۱۳۷۳ (۲۰۰۱) (و بالاخص بر تصمیمات شورا مبنی بر اینکه کلیه دولت‌ها باید از تامین مالی فعالیت‌های تروریستی جلوگیری به عمل آورند و از هر نوع حمایتی چه فعال و چه غیر فعال از نهادها یا اشخاص دخیل در اقدامات تروریستی احتراز نمایند از جمله از طریق ممانعت از پیوستن افراد به گروه‌های تروریستی و از میان برداشتن تامین و تدارک سلاح برای تروریست‌ها تصریح می‌ورزد. شورا تصمیم خود را در قطعنامه ۲۱۶۱ (۲۰۱۴) (مبنی بر اینکه کلیه دولت‌ها باید اطمینان حاصل کنند که هیچ پول، دارایی مالی یا منابع اقتصادی مستقیم یا غیرمستقیم، برای کمک به داعش، جبهه‌النصره یا هر فرد، گروه و نهاد وابسته به القاعده به وسیله اتباع آن کشور یا دیگر افراد در آن کشور فراهم نگردد خاطر نشان می‌سازد و مجدداً بر تصمیمات خود در قطعنامه ۱۳۷۳ (۲۰۰۱) (تصریح می‌ورزد که کلیه دولت‌ها باید اتباع خود یا دیگر افراد و نهادها در کشور خود را از فراهم آوردن هرگونه پول، دارایی مالی یا منابع اقتصادی یا خدمات مالی و دیگر خدمات مربوطه، مستقیم یا غیرمستقیم، برای کمک به اشخاصی که مرتکب اعمال تروریستی می‌شوند یا سعی می‌کنند مرتکب شوند یا انجام آن را تسهیل می‌کنند یا در انجام آن مشارکت می‌کنند، یا برای کمک به نهادهایی که مستقیم یا غیرمستقیم تحت کنترل یا مالکیت چنین اشخاصی هستند یا برای کمک به افراد یا نهادهایی که به نیابت از چنین اشخاص یا به راهنمایی و دستور آنها عمل می‌کنند، منع کنند. بی شک اقدام نظامی، آن هم اقدام نظامی

(خطرناک مقابله کرد تا نتواند بار دیگر در منطقه رشد کند

Christopher, ۲۰۱۴).

در مخاصمات مسلحانه پس از خاتمه جنگ سرد همانند مخاصمات، گذشته، زنان قربانی خشونت‌های وحشیانه و غیر قابل باوری بوده اند از تجاوز به عنف به حداقل ۵۰۰۰ زن کویتی توسط سربازان عراقی در سال ۱۹۹۰ گرفته تا خشونت جنسی نسبت به زنان در بوسنی هرزه، گوین، کرواسی، تیمور شرقی، سیرالئون، لیبیا، دارفور (سودان) جمهوری دموکراتیک کنگو (به ویژه منطقه کیوو)، شمال اوگاندا و جمهوری آفریقای مرکزی. خشونت جنسی نسبت به زنان همچنان در دستورکار شورای امنیت قرار دارد. برای نمونه شورای امنیت در قطعنامه ۱۳۲۵، مورخ ۳۱ اکتبر ۲۰۰۰، از طرفهای مخاصمات مسلحانه می‌خواهد که حقوق بین‌الملل بشردوستانه ناشی از کنوانسیونهای مربوطه را محترم بشمارند و از دیرکل می‌خواهد آثار مخاصمات مسلحانه بر زنان و دختران خردسال را مورد مطالعه قرار داده و گزارشی در مورد نتایج این بررسی به شورا تسلیم نماید (ممتاز، ۱۳۹۳، ۵۴).

در ماده ۲۷ عهدنامه چهارم، ماده ۷۶ پروتکل یکم الحاقی، ماده ۴ پروتکل دوم الحاقی و قاعده ۹۳ از مجموعه قواعد عرفی حقوق بین‌الملل بشردوستانه آمده است که طبق ماده ۲۷ کنوانسیون چهارم ژنو و ماده ۷۶ پروتکل نخست الحاقی زنان در مقابل هرگونه تعدی بر شرافت به ویژه در برابر تجاوز، اجبار به فحشا و هرگونه هتک حرمت مورد حمایت قرار دارند. زنان در برابر هرگونه لطمه به شرافت‌شان به ویژه در برابر هرگونه خشونت جنسی، اعم از تجاوز جنسی، فحشای اجباری و اشکال دیگر هتک حرمت و تعرض بی‌شرمانه و رفتار تحقیرآمیز مورد حمایت می‌باشند و اعمال مذکور مورد ممنوعیت مطلق قرار گرفته‌اند.

در رابطه با خشونت جنسی، اساسنامه دیوان کیفری بین‌المللی، به طور خاص موضوعات تجاوز، بردگی جنسی، فحشای اجباری، عقیم کردن اجباری و حاملگی اجباری را در شمار فهرست جنایات جنگی و قابل تعقیب، محاکمه و مجازات در دیوان اعلام می‌کند در «اجلاس مقابله با افراط‌گرایی» که در (Robinson, ۲۰۱۴, ۱۰۸) ایالات متحده که با شرکت رهبران جهان تشکیل شد و شیوه‌های مقابله با جهادگرایی رادیکال را بررسی نمود، این ایده مطرح شد که داعش پیش از هر چیزی یک چالش تروریستی است. داعش متضمن خطرات بزرگتری است و این تشکیلات چالشی علیه صلح و امنیت بین‌المللی است و می‌خواهد این نظم را به هم بریزد. قدرتهای بزرگ جهانی باید تلاشهای مشترک دیپلماتیک، اقتصادی و نظامی خود را سازماندهی کنند تا گروه‌های شبه دولت دیگری همانند داعش محدود و در عرصه جهانی طرد شوند. یک واقعیت مهم این است که آمریکا باید به همراه قدرتهای جهانی و منطقه‌ای مانند ایران، عربستان سعودی، فرانسه، آلمان، بریتانیا، روسیه و حتی چین سیاستی تهاجمی‌تر و دیپلماتیک در سطح بالا اتخاذ کند و با پرهیز از اختلاف، پاسخ واحدی و یکسانی به گروههای افراطی بدهند. بنابراین، برای مقابله با افراطی‌گری مذهبی کشورهای منطقه، باید به این باور برسند، تنها با یک گروه تروریستی مبارزه نمی‌کنند بلکه با یک ایدئولوژی مخرب روبه‌رو هستند که باید جدای از عرصه نظامی، آن را در عرصه اندیشه و فکر نیز شکست دهند، بذره‌های این خطر اکنون در اروپا، آمریکا، آسیا و مناطق دیگر در حال رشد است و باعث گردیده با استفاده از مذهب و ارונה‌ای که ارائه می‌دهد و افزایش نفرت، توانایی جذب گروه‌های تروریستی و عناصر افراط‌گرا از سراسر جهان را داشته باشد. به همین دلیل نابودی گروههای تروریستی برای پایان دادن به این خطر کافی نیست، بلکه باید با ریشه‌های این ایدئولوژی

گروه تروریستی داعش طی حملاتی که مرتکب شده؛ مردان، زنان و کودکان را در شهرها و روستاهای سراسر شمال شرق سوریه در ملاء عام گردن زده، تیرباران و سنگسار کردند. داعش اغلب برای توجیه حمله به هر فرد یا گروهی که آن را تهدیدی علیه سیطره خود می‌دانست، رویه کافر خواندن «تکفیر» را به کار می‌برد. بنابراین بسیاری از کسانی که اعدام می‌شدند متهم به وابستگی به دیگر گروههای مسلح یا همکاری با دولت بودند، لذا در اعلامیه‌ای که قبل از اعدامها خوانده می‌شد، این افراد را (I. I.C.I, 2014, P6). کفار می‌نامیدند

در مناطق تحت کنترل داعش در سوریه زنان و دختران به کلی خانه‌نشین و از حیات اجتماعی کنار گذاشته شده بودند. داعش تعیین می‌کرد که زنان چه بپوشند، با چه کسانی معاشرت کنند و کجا کار کنند. زنان و دختران بالای ۱۰ سال باید در خارج از خانه کاملاً پوشیده می‌بودند. قوانین داعش با تقویت نگرشهای مردسالانه، فرعی بودن نقش زنان را در جامعه تشدید می‌کرد و اطاعت نکردن از این مقررات مجازات شلاق را در پی داشت. مجازاتها توسط پلیس اخلاقی الحسبه اجرا می‌شد ولی رفته‌رفته اجرای آنها به دست گروه الخنساء که اعضای آن همگی زن بودند سپرده شد. این گروه در کنترل و نظارت بر پوشش زنان و اجرای مجازاتها کمک می‌کردند. این گروههای اجرای احکام برخلاف حقوق بشردوستانه بین‌الملل عمل می‌کردند و مرتکب جنایات جنگی اهانت به عزت و شرف انسانی، شکنجه و رفتار بی‌رحمانه می‌شدند. آسیب‌های روانی و فیزیکی که در نتیجه رفتار داعش با زنان بر آنان وارد می‌شد مقررات منحصر بفرد و مخصوص به افراطی‌گری مذهبی و طاقت‌فرسایی که در خصوص پوشش زنان تحت سیطره داعش وضع می‌شد و همچنین محدودیت‌هایی که بر آزادی تحرک و فعالیت آنها اعمال می‌شد نشان دهنده رفتار تبعیض‌آمیز بر پایه جنسیت بود. زنان

همچنین در قاعده ۱۳۴ از مجموعه قواعد عرفی حقوق بین‌الملل بشردوستانه بیان می‌دارد که نیازهای حمایتی خاص، بهداشتی و کمکی آنان که متأثر از درگیریهای مسلحانه شده باشد، باید مورد احترام قرار گیرد. در حالیکه ماده ۳ مشترک کنوانسیونهای ژنو و پروتکل الحاقی ۲ شامل قاعده کلی درباره احترام به نیازهای خاص زنان نیست ولی با اشاره به جنبه‌های ویژه این قاعده بر این امر تصریح دارد که احترام و شرافت انسانی افراد می‌بایست حفظ شده و از اعمال خشونت نسبت به حیات، سلامتی و آرامش جسمی و روانی آنان خودداری شده، و از بی‌حرمتی نسبت به کرامت انسانی از جمله رفتار تحقیرآمیز فحشای اجباری و دیگر انواع اعمال ناشایست خودداری به عمل آمده و زنان بازداشت شده جدا از مردان نگهداری شوند. در مورد زنان یک حمایت خاص و ویژه نیز وجود دارد و آن، ممنوعیت اجرای حکم، اعدام در خصوص زنان باردار یا مادران دارای کودکان خردسال است که در خصوص مورد اخیر می‌توان به مقررات بین‌المللی وضع شده در این زمینه چون: بند ۴ ماده ۶ پروتکل الحاقی دوم ۱۹۷۷، بند ۵ ماده ۶ میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی و بند ۵ ماده ۶ کنوانسیون آمریکایی حقوق بشر استناد نمود (هنجی، ۱۳۹۲، ۱۲۱).

نکته حائز اهمیت نقش دیوان کیفری بین‌المللی در حمایت از زنان است. ماده ۷ اساسنامه دیوان کیفری بین‌المللی، تجاوز، برده‌گیری جنسی فحشای اجباری، حامله‌سازی اجباری، عقیم‌سازی اجباری و هر نوع «خشونت جنسی دیگر در همین مقیاس را» جنایت بر ضد بشریت توصیف نموده است. ماده ۸ اساسنامه نیز ارتکاب این اعمال را چه در مخاصمات مسلحانه بین‌المللی و چه داخلی در شمار جنایات جنگی آورده است که قابل تعقیب، محاکمه و مجازات در دیوان کیفری بین‌المللی است (قربان‌نیا، ۱۳۸۷، ۱۵۴).

مستقیم و عمدی غیرنظامیان هنگام عملیات جنگی، عدم رعایت تفکیک و تناسب در زمان نبرد، کشتن و اعدام غیرنظامیان، به اسارت گرفتن نیروهای امنیتی عراق، خشونت جنسی و تجاوز به زنان و دختران، آدم ربایی، سوءقصدهای هدفدار افراد سیاسی و مذهبی و کشتن و خشونت فیزیکی نسبت به کودکان از مواردی است که در گزارش ذکر شده اند. در گزارش، مأمورکمک از طرفهای متخاصم خواست تا اقدامات لازم برای تأمین امنیت غیرنظامیان را انجام دهند و از دولت عراق نیز خواست تا تحقیقات جامع در خصوص هر نوع تخطی از حقوق بشر و حقوق بشردوستانه انجام داده و مرتکبان را به مجازات برساند. نمایندگان ویژه دبیرکل ملل متحد در عراق و نماینده ویژه دبیرکل درباره خشونت جنسی در درگیریها، با ابراز نگرانی شدید در مورد خشونت جنسی نسبت به زنان، دختران و پسران اقلیت‌های عراق، اعلام کردند به بررسی وضعیت در عراق ادامه خواهند داد تا هم مرتکبان خشونت‌های جنسی شناسایی شوند و هم بتوانند به قربانیان یاری برسانند (SRSJ, 2014, 13).

نتیجه‌گیری

اعمال خشونت علیه انسانها در تمام ادوار تاریخ با شدت و ضعف وجود داشته است، اما در موقعیت‌هایی همچون جنگ‌ها، زنان و دختران در مقابل خشونت آسیب پذیرتر می‌شوند و بیشتر مورد خشونت جنسی، روانی و آزار فیزیکی قرار می‌گیرند. اثرات مخرب این آسیب‌ها بر زنان، از نظر روحی و روانی در خانواده و جامعه کاملاً محسوس می‌باشد. متأسفانه از قرن ۱۹ به بعد که جو حاکم بر کشورها به سمت سکولاریستی و اومانیستی پیش رفت، آرام آرام خشونت علیه زنان بیشتر شد تا جایی که در کشورهای غربی به فکر مقابله با خشونت علیه زنان

مجرد که از نظر داعش به افراد مونث بالاتر از سن بلوغ (سن تکلیف) اطلاق می‌گردید؛ تهدید ویژه ای علیه نظم اجتماعی داعش به حساب می‌آمدند. نگرانی و ترس والدین دختران و زنان مجرد، از این بود که دخترانشان را به زور به همسری جنگجویان داعش درمی‌آوردند و به همین جهت ازدواج در سن پایین رو به افزایش بود. گزارشات دردناکی در دست است حاکی از اینکه جنگجویان داعش دختران جوان ۱۳ ساله را از خانواده هایشان جدا کرده و ربوده اند که این کار نقض حقوق بشردوستانه بین‌الملل و مصداق جنایات جنگی «رفتار بی‌رحمانه و خشونت جنسی و تجاوز جنسی» است. داعش در حمله اوایل آگوست ۲۰۱۴ به سنجار در شمال عراق صدها زن و دختر ایزدی را ربود. بعضی از این ربوده شدگان را به خاک سوریه برده و به عنوان غنائم جنگی در بازارهای الرقاء به فروش رساند. این زنان و دختران که دارایی و اموال تلقی می‌شدند، در اقامتگاههای داعش زندانی می‌شدند. زنانی که در اختیار داعش بودند به عنوان برده جنسی مورد خشونت جنسی سیستماتیک قرار می‌گرفتند. داعش قصد خود را از این خشونت‌ها با اظهار اینکه «بر طبق حکم شریعت، دختران و زنان ایزدی پس از اسارت بین جنگجویانی ... که در عملیات سنجار شرکت کرده بودند تقسیم می‌شوند البته پس از آنکه یک پنجم آنها به عنوان خمس به مقامات داعش سپرده شوند تقسیم شوند» توجیه می‌کرد. در این به بردگی جنسی گرفتن زنان و دختران ایزدی و مجبور کردن آنها در به دنیا آوردن فرزند برای جنگجویان داعش؛ گروه تروریستی داعش، نوزادان را متعلق به پدر و برتر از مادر می‌داند و مانع از تولد نسلی دیگر از ایزدیان می‌شد. در این رابطه، مأمور کمک ملل متحد عراق با انتشار گزارشی در خصوص محافظت از گروههای آسیب‌پذیر به ویژه زنان، کودکان، سالمندان و اقلیت‌ها ابراز نگرانی کرد. هدف قراردادن

شورای امنیت در قطعنامه ۲۱۷۰ از کلیه طرفها درخواست می‌کند که به حفاظت از شهروندان غیرنظامی به ویژه زنان و کودکان در برابر هر نوع خشونت جنسی و سایر فعالیت‌های خشونت‌آمیز داعش، جبهه النصره و گروهها و نهادهای وابسته به القاعده، بپردازند. شورای امنیت همچنین در قطعنامه ۲۱۹۹ ربودن زنان و کودکان و بهره‌کشی و سوءاستفاده از آنان توسط داعش، جبهه النصره و دیگر افراد، گروهها و نهادهای وابسته به القاعده، بهره‌کشی و سوءاستفاده‌هایی نظیر تجاوز به عنف، سوءاستفاده جنسی ازدواج اجباری را محکوم و ابراز انزجار می‌کند. هرچند صدور این قطعنامه‌ها و کنوانسیون‌ها موجب شکل‌گیری ایتلاف جهانی علیه گروه تروریستی داعش در صحنه بین‌المللی شده است اما این امر برای مبارزه با خشونت‌های جنگ و حفظ صلح کافی نبوده و همچنین ضرورت تشکیل دادگاه کیفری بین‌المللی برای محاکمه سران گروه داعش و حامیان آنها اقدامی لازم و عملی برای حفظ صلح و امنیت بین‌المللی در سطح جهان است. برای ریشه‌کن کردن افراطی‌گری مذهبی و مبارزه علیه خشونت بر پایه جنسیت نیاز به یک عزم جدی جهانی می‌باشد که با تساهل در برابر تقض حقوق بشر زنان و وضعیت خشونت جنسی علیه زنان در مشخصات نگریسته نشود و با مساعی چارچوب قانونی قوی و وجود نهادهای محکم برای اجرای منع خشونت جنسی از تکرار اقدامات ضد بشرانه و سبانه‌ای چون گروه داعش جلوگیری شود.

افتادند و مراکز متعددی برای حمایت از زنان آسیب دیده در غرب تشکیل دادند، اما طبق آمار، معلوم می‌گردد که این مراکز از کارایی لازم برخوردار نیستند؛ زیرا حفاظت از زنان در طول قرن بیستم بهبود نیافت. علیرغم غیرمجاز اعلام کردن تجاوز و خشونت‌های جنسی در جنگ‌ها و علیرغم معاهدات و اسناد بین‌المللی و پیگردهای قانونی خشونت جنسی همچنان رویه‌ای ماندگار در جنگ‌هاست. این مهم را باید در نظر داشت که مسأله داعش یک مسأله بومی و محدود به جغرافیای عراق یا سوریه نبوده است بلکه یک بحران جهانی و حداقل منطقه‌ای بوده است و بالتبع برگزاری محاکم عادلانه صدام‌کشیدن به قربانیان بی‌صدا و حمایت از آنها و مجازات مرتکبان جنایات از جمله از جمله ملزوماتی است که روشنگر این واقعیت است که جرایم جنگی هرچند در جغرافیای یک دولت سرزمینی به وقوع می‌پیوندد لیکن آثار و نفع در تعقیب کیفری مرتکبان آن محدود به یک دولت خاص نیست. برای نیل به این مقصود شورای امنیت قطعنامه ۲۱۷۰ به تصویب رساند. این قطعنامه بر اساس فصل هفتم منشور سازمان ملل متحد و در راستای تهدید علیه صلح و امنیت بین‌المللی صادر شد در این قطعنامه آمده است که از طریق همکاری فعالانه گسترده و قاطع همه کشورها و گروه‌های بین‌المللی و منطقه‌ای باید با تروریسم مقابله شود. این امر سبب شد که ضمن احساس مخاطرت جهانی ایتلافی در بین بیش از ۴۰ کشور جهان برای برخورد با گروه‌های داعش در عراق و سوریه به وجود آید.

منابع

۱۵. ممتاز، جمشید و شایگان، فریده، (۱۳۹۳). حقوق بین الملل بشردوستانه. در برابر چالشهای مخاصمات مسلحانه عصر حاضر، شهردانش.
۱۶. صبح صقر، زمانی سیدقاسم، رضوی سیدعلی، رضوی سیدمحمد، مشروعیت ایجاد دادگاه توسط نیروهای ائتلاف ضد داعش برای محاکمه اعضای دستگیر شده داعش در سوریه بانگهی به سازوکارهای جایگزین در حقوق کیفری بین المللی، مجله پژوهشهای حقوقی، شماره ۴۹
۱۷. یاکویی، سید امیر، (۱۳۹۳). ارتش و سیاست در خاورمیانه عربی، گیلان: انتشارات دانشگاه گیلان
۱۸. هنجی، سیدعلی و شفیعی بافتی، نگین، (۱۳۹۲). ابعاد حقوقی بین المللی مخاصمه مسلحانه غیر بین المللی، نشر میزان
۱۹. شلزباک اینگر، ترجمه روح الامینی فاطمه، روانشناسی تجاوز جنسی در جنگ، مطالعه موردی جنگ بوسنی
۲۰. خالقی دکتر علی، برزگر محمد رضا. خشونت جنسی علیه زنان ایزدی به ۲۰. مثابه نسل زدایی باتاکید برای دادگاه بین المللی رواندا در پرونده آکایسو. مجله پژوهش های حقوقی جزا و جرم شناسی ف شماره ۱۶، نیمسال دوم ۱۳۹۹
۲۱. Christopher M. Blanchard, *Armed Conflict in Syria*, op. cit., p. ۸.۲۰۱۴
۲۲. Dutton, Donald G. (۲۰۰۷). *The Psychology of Genocide, Massacres, and Extreme Violence: Why "Normal" People Come to Commit Atrocities* (1st ed.). Praeger., ip ۳۰۷
۲۳. Report of the Independent International Commission of Inquiry on the Syrian Arab Republic, op. cit., p۶
۲۴. Reports of the Independent International Commission of Inquiry on the Syria Arab Republic, ۲۰۱۲,
۲۵. Robinson, D, *Crimes Within Jurisdiction of the Court*, AJIL, Vol. ۱۲۴, p. ۱۰۸, ۲۰۰۸
۲۶. Security Council Resolution, ۲۰۱۴, ۲۱۷۰, Para ۵
۲۷. SRSB Bangura and SRSB Mladenov gravely concerned by reports of sexual violence against internally displaced persons ۱۳ August ۲۰۱۴
۲۸. Human right every day for Iraqis (۲۲ August ۲۰۱۷)
۲۹. Susan Brownmiller. *Against our will. Men Women and Rape*.
۱. ارجنه، سحر، (۱۳۹۷). خشونت علیه زنان در دادگاه رواندا، مجله قانون یار، دوره ۲، ش ۸
۲. باباخانی، عطیه، (۱۳۸۷). جامعه بین المللی و مقابله با نقض حقوق بشردوستانه در بحران دارفور. مجله حقوقی، نشریه مرکز امور حقوقی بینالمللی معاونت حقوقی و امور مجلس ریاست جمهوری. شماره ۳۸
۳. بیگی، جمال؛ آشنا، حمید (۱۳۹۸). جرم انگاری خشونت جنسی در روابط زنا شویی با تکیه بر اسناد بین المللی حقوق بشر. فصلنامه مطالعات بین المللی
۴. پیران، حسین، (۱۳۸۷). حقوق بین الملل کیفری انتشارات جنگل
۵. جعفری، ساناز السادات (۱۴۰۱). برده داری جنسی در حقوق بین الملل کیفری با تأکید بر رویه دادگاه ویژه سیرالئون. فصلنامه مطالعات حقوق عمومی. دوره ۲۵. شماره ۱
۶. ساعدی، بهمن؛ علیرضا آرش و عبدالرضا فرزانی نسب (۱۳۸۱). مخاصمه مسلحانه عراق؛ تحلیل اقدامات ارتكابی داعش از منظر حقوق بین الملل بشردوستانه و حقوق بین الملل کیفری. فصلنامه مطالعات حقوق عمومی دور ۴۹، شماره ۲
۷. شیخ بهایی، جمال الدین محمد و علی بهرامی نژاد (۱۴۰۰). خشونت خانگی علیه زنان در پرتو نظام حقوق بشر بین المللی، مجله حقوق پزشکی، دوره ۱۵، شماره ۵۶
۸. ضیائی بیگدلی، محمد رضا، (۱۳۸۱). حقوق جنگ، انتشارات دانشگاه علامه طباطبایی
۹. ضیائی بیگدلی، محمد رضا، (۱۳۹۰). حقوق بین الملل عمومی، انتشارات گنج دانش
۱۰. یآوری فاطمه، زیر نظر میر محمد صادقی حسین (نقد سازوکارهای حمایت از زنان قربانی خشونت جنسی در مخاصمات مسلحانه، نشر میزان) (۱۳۹۷)
۱۱. قربان نیا، ناصر، (۱۳۸۷). حقوق بشر و حقوق بشردوستانه، سازمان انتشارات پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی
۱۲. کارگری، نوروز، (۱۴۰۰). نقش دین در تغییرات اجتماعی از طریق وقوع جرم) با تأکید بر نقش اسلام در وقوع جرایم تروریستی، فصلنامه تحقیقات حقوق خصوصی و کیفری، شماره ۵۱
۱۳. لسانی، حسام الدین، (۱۳۹۴). درآمدی بر حقوق مخاصمات مسلحانه انتشارات مجد
۱۴. اخگری بناب، نادر، جرم انگاری خشونت جنسی در اساسنامه دیوان کیفری بین المللی، حقوق اسلامی (۶، ۲۳) زمستان ۱۳۸۸

